

hvad jeg tillod mig at kalde en Advarsel, i alt Fald at gøre nogle Bemærkninger dertil.

Paa eet Punkt beklager jeg ikke at have udtalt mig saaledes, at den ærede Finansminister har forstaaet min Mening fuldt ud. Det gælder min Indvending mod, at den ærede Finansminister havde kaldt det for en normal Udvikling, at Udstykningen af Landet holdt Skridt med Landbefolkningens Tilvækst ved Folkeformering. Ministerens Indvending derimod vilde jeg have forstaaet saaledes, at hvor glædeligt det end er at se saa mange af Landets Børn som muligt lykkeligt bosatte paa Landet, er der dog en Grænse for, hvad Landet kan rumme. Man vil efterhaanden som Folkeformeringen fortsætter sig, komme til, at saa mange have Krav paa dette Beneficium at bo paa Landet i egen Gaard, at der vil blive et saadant Misforhold mellem deres Antal og det Areal, der kan bruges dertil — hele Landets Areal kan jo ikke bruges —, at enhver enkelt af disse Ejendomme vil blive for lille til at kunne føde sin Mænd. Og bliver det Tilfældet, vil man jo være i den beklagelige Stilling, at dette Beneficium at bo paa Landet paa sin egen Grund tillige vil være en Henviisning til at faste eller være paa meget knap Ernæring. Thi saa meget er givet, at et lille Brug kan ikke, hvor veldrevet det end er, optage en Mands og hans Families hele Arbejds-kraft, og naar han saa ikke kan gøre sin Arbejds-kraft nyttig paa anden Vis inden for sit Jordbrug, saa maa han snøre Remmen fastere om Livet. Til den ærede Finansministers Udtalelse om, at det er rimeligt og ønskeligt, at Landbrugets Slægter kunne vedblive at bebo Landet og være Jordbrugere paa egen Gaard, vil jeg altsaa føje: For saa vidt som Landbruget behøver det, thi kun for saa vidt kan Landbruget yde dem tilstrækkeligt Velvære, medmindre de kunne supplere deres Indtægter ved andet Erhverv. Men Adgangen hertil formindskes, hver Gang et større Jordbrug, der trænger til samlet Arbejds-kraft, forsvinder. Det er for øvrigt ogsaa ret vanskeligt for ny store Erhvervs-virksomheder at danne sig paa Landet; de ville altid søge at være saa nær som muligt ved de store Befolkningscentrer og de bedre Kommunikationsmidler. En spredt Proletarbefolkning, der er jordfæstet paa Landet og groet fast som Polypper rundt om paa dette, vil kun have meget lidt af den Adgang til Deltagelse i de

store Erhvervsvirksomheder, som kan opnaas ved fri Bevægelighed i Befolkningen.

Jeg tillod mig i Gaar at bemærke, at der forekom mig at være en besynderlig Modstrid mellem, at de i Lovforslaget nævnte Foreninger skulle have faste Vedtægter og være vedvarende Institutioner, og saa det, at de ikke kunne røre sig indenfor Vedtægternes Rammer uden Statens Approbation, navnlig ved hver ny Erhvervelse. I Tilkytning dertil vil jeg bemærke, at selv om man opgiver Tanken om Bortfæste af disse Jordbrug — i hvilket Tilfælde Foreningerne nødvendigvis maa vedblive at bestaa, idet jeg ikke kan tænke mig, at Fæstet skulde være en Handelsvare Mand og Mand imellem —, bliver der endnu nok tilbage til, at Foreningen, for at kunne præstere, hvad der forlanges, f. Eks. med Hensyn til Garantium, maa have Sikkerhed for ikke at blive jaget derfra med Tab. Den ærede Finansminister erkendte, at saa længe Foreningen opfylder sine Forpligtelser efter Vedtægten, maatte Laanet betragtes som uopsigeligt. Jeg formener, at saa længe et Laan, der er givet i Henhold til disse Lovbestemmelser, eksisterer, maa det betragtes som uopsigeligt, ellers vil Foreningen med fuld Føje kunne beklage sig. Naar en Forening har købt en større Ejendom for en billig Pris og sætter sig for at udparcellere, men det saa viser sig, at det er vanskeligt for den at faa Parcellerne solgte, og det Tidspunkt saa til sidst kommer, hvor den gaar i Staa, saa skal man ikke fra Finansministeriets Side kunne sige: Ja, saa ere vi færdige med den Forening. Dersom Foreningen sidder inde med Halvdelen af den store indkøbte Ejendom og saaledes har Halvdelen af Laanene tilbage, saa bør denne Halvdel ikke kunne opsiges, det vilde jeg anse for at være en stor Uret; man kan ikke om en saadan Forening sige, at den har forskyldt sit Uheld. Jeg ser ikke rettere, end at man fra Ministeriets Side maa finde sig deri. Men der er en Ting endnu. Den højtærede Finansminister har Ret i, at naar Loven indskrænkes til store Ejendomme, vil den kun finde Anvendelse i Ny og Næ, men i de Tilfælde, der kommer til at foreligge, bliver det dog et Spørgsmaal, om der ikke bliver Konkurrence om, hvem der skal have Laanene, og det vil da være ubilligt mod en Forening, der allerede har Kapital staaende og har paa-draget sig betydelige Tab ved sin Virksomhed, om man vil afskære den fra at paa-begynde ny Forretninger, hvorpaa det